

Monitoring starých a krajových odrôd z rastlín na Slovensku**Monitoring of old cultivars and land races in Slovakia****Ing. Hajdu Štefan****Katedra genetiky a šľachtenia rastlín, Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov,
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre**

Abstract: Results of our research work in the frame of 13 inland and 2 foreign collecting expeditions were 173 perspective samples collected for introduction into collections of long-term conservation. Complex of image and passport information is useful output of our research.

Key words: genetic resource (GR), collection, collecting expeditions of GR,

3. Riešiteľský kolektív

Ing. Miko Marián, CSc. - KGŠR, FAPZ, Ing. Gažo Ján PhD., Doc. RNDr. Baranec Tibor, CSc. - KBR, FAPZ, Alexej Oravec, - KGŠR FAPZ, Ing. Brezinová Beáta - KGŠR FAPZ, Eva Chovancová, KGŠR FAPZ.

4. Ciele vecnej etapy

4.1 terénny prieskum ohrozeného genofondu úžitkových rastlinných druhov

4.2 zber a hodnotenie vzoriek

4.3 spracovanie a archivácia videozáznamov vyselektovaných GZ

4.4 sústredenie kolekcie (prírastky) GZ úžitkových druhov rastlín

4.5 prvotné záznamy a videodokumentácia vyselektovaných vzoriek GZ

5. Dosiahnuté výsledky

V roku 2002 bolo v rámci programu realizovaných 13 domácich a 2 zahraničné zberové expedície a sústreďovanie GZ ovocných druhov v spolupráci s CHKO „Poľana“ vo Zvolene a zo Školského majetku v Sabinove pod vedením Ing. Gargalíka, riaditeľa podniku. V rámci týchto zberov bolo sústredených 344 vzoriek v štruktúre, ktorá je uvedená v nasledovnej tabuľke. V tabuľke 1 sú uvedené prehľady sústredených rodov resp. druhov a ich počty.

Tabuľka 1: Prehľad o sústredených genetických zdrojoch vybraných rodov v roku 2002

Rod	Počet	Rod	Počet
<i>Malus</i> ssp.	94	<i>Papaver</i> ssp.	2
<i>Pyrus</i> ssp.	15	<i>Vitis</i> ssp.	2
<i>Armeniaca</i> ssp.	19	<i>Prunus</i> ssp.	1
<i>Phaseolus</i> ssp.	19	<i>Cornus mas</i> (L.)	1
<i>Juglans regia</i> (L.)	8	<i>Beta vulgaris</i> (L.)	2
<i>Sorbus domestica</i> (L.)	7	<i>Daucus carota</i> (L.)	1
<i>Persica</i> ssp.	2		

Terénny prieskum a sústreďovanie GZ bolo v uplynulom roku zamerané na druhové požiadavky sústreďovania GZ v jednotlivých budovaných repozitóriách. Podľa prehľadu sústredených GZ je potrebné sa v budúcnosti viacej orientovať na druhy ako sú hruška, broskyňa a okrajové druhy. Je

nevyhnutné venovať vyššiu pozornosť pri sústreďovaní vzoriek na požiadavky minimálnych počtov pri zakladaní výsadiieb špecializovaných sadov.

6. Realizačné výstupy

6.1 Sústredené vzorky biologického materiálu pre ďalšie hodnotenie

6.2 Obrazová dokumentácia pre predbežné hodnotenie

6.3 Spracované evidenčné karty genetických zdrojov

7. Prezentácia výsledkov na vedeckých podujatiach, vo vedeckej a odbornej tlači

BEE

7.1 Gažo, J. – Miko, M. – Hajdu, Š.: Description of the past and current situation of Land Races and obsolete Fruit Species in the Carpathian mountains of Slovakia. In: Rare breeds and Plant varieties in the Carpathian Mountains - Monitoring and conservation strategies, Suceava, Romania, May 26 - 28, 1999. SAVE / Monitoring institut, CH - St. Gallen, 2002, s. 98 - 100.

8. Zapojenie doktorandov na riešení problematiky: nie je

9. Zapojenie študentov na riešenie problematiky formou diplomových prác: nie je

10. Zahraničná a domáca spolupráca:

10.1 Spolupracujúce inštitúcie:

10.1.1 Inštitút sadovníctva Skierniewice (ISK) - Poľsko (výmena biologického materiálu)

10.1.2 Sadowniczy zakład doświadczalny instytutu sadownictwa i kwaciarsstwa Brzezna Sp. Z o.o. (výmena biologického materiálu - drobné ovocie, príprava spoločných projektov)

10.1.3 Gyümölcs és Dísznövénykutató Intézet Érd - Maďarsko (výmena biologického materiálu menej známych ovocných druhov, príprava spoločných projektov)

10.1.4 Botanikai és ökológiai kutató intézet MTA Vácrátót – Maďarsko (výmena biologického materiálu menej známych ovocných druhov, príprava spoločných projektov)

10.1.5 Arborétum Tiszkürt – Maďarsko (výmena biologického materiálu menej známych ovocných druhov, príprava spoločných projektov)

10.1.6 Alsótekeresi faiskola Kft. Balatonvilágos (riešenie otázok vegetatívneho množenia oskoruše)

10.2 Absolvované zahraničné pobyty:

10.2.1 Maďarsko, 23. – 25. 10. 2002 (3 dni), Prijímajúce pracoviská: Alsótekeresi faiskola Kft. Balatonvilágos, Arborétum Tiszkürt, Gyümölcs és Dísznövénykutató Intézet Érd,

Účel cesty:

1. Okrasné škôlky v Balatonvilágos. Stretnutie s Dr. Elemérom Barabits, špecialistom pre rod *Sorbus* (konzultácie o spôsobe množenia menej známych druhov *Sorbus domestica*, *Mespillus germanica* a *Cydonia oblonga* vo fóliových rukávoch).

2. Oboznámiť sa so systémom využívania (pestovania a spracovania úrody) starých a krajových odrôd vrátane menej známych druhov.

3. Navštíviť šľachtiteľské pracovisko uchovávajúce genofond mišpule a dúl. Oboznámiť sa s činnosťou a technickým vybavením navštíveného pracoviska (týkajúcich sa problematiky uchovávania GZ a dohodnúť možnosti ďalšej spolupráce pri výmene a sústreďovaní GZ menej známych ovocných a úžitkových druhov).

10.2.2 Poľsko, 9. - 11. 9. 2002 (3 dni), Prijímajúce pracoviská: Sadowniczy zaklad doswiadczalny institutu sadownictwa i kwiaciarstwa Brzezna Sp. Z o.o., Skolka krzewów ozdobnych Piszczowice, Fy Tadeusz Kusibab Gospodarstwo ogrodnicze Krakow.

Účel cesty:

1. Dohodnúť možnosti poskytnutia biologického materiálu drobnoplodého a menej známeho ovocia z pracoviska Sadowniczy zaklad doswiadczalny institutu sadownictwa i kwiaciarstwa Brzezna Sp. Z o.o. v skupine druhov drobného ovocia a na pracovisku Gospodarstwo ogrodnicze Krakow In vitro množené výpestky rastlín z čeľade *Vacciniaceae*.

2. Konzultácia s Dr. Danekom riaditeľom SZD ISK v Brzeznej k metodickým postupom udržiavania genetických zdrojov.

3. Oboznámiť sa s činnosťou a technickým vybavením navštívených pracovísk (týkajúcich sa problematiky uchovávania GZ a dohodnúť možnosti ďalšej spolupráce pri výmene a sústreďovaní GZ ovocných a úžitkových druhov).

11. Návrh na využitie dosiahnutých výsledkov a realizačné výstupy z riešenia problematiky

11.1 Materiál pre ďalšie štúdium variability znakov a vlastností genetických zdrojov rastlín v riešení ďalších vecných etáp projektu

12. Súhrn

Výsledkom riešenia vecnej etapy bolo v rámci 13 domácich a 2 zahraničných zberových expedícií sústredených 173 perspektívnych vzoriek pre zaradenie do kolekcí pre dlhodobé uchovávanie. Prínosom riešenia tejto etapy je komplex informácií obrazového a pasportného charakteru.

13. Kľúčové slová: genetický zdroj (GZ), kolekcia, zberové expedície GZ